

BUXORO SHAHRI ATROF HUDUDLARINI KOMPLEKS HUDUDIY RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Ergashov Erkinjon Yo'ldosh o'g'li,
Buxoro Davlat Texnika Universiteti Magistranti

Annotatsiya. Mazkur tezisda Buxoro shahri va unga tutash hududlarni kompleks rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari tahlil qilinadi. Urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi, aholi sonining ortishi hamda infratuzilmaga bo'lgan talabning kuchayishi natijasida shahar atrof hududlarini samarali rejalashtirish va boshqarish muhim masalaga aylanmoqda. Tadqiqotda barqaror urbanizatsiya, "smart city" texnologiyalari, transport-logistika infratuzilmasini rivojlantirish, ekologik muvozanatni saqlash hamda investitsion jozibadorlikni oshirish masalalari o'rganilgan. Shuningdek, hududlarni kompleks rivojlantirish orqali aholining turmush sifati va iqtisodiy faolligini oshirish imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: urbanizatsiya, kompleks rivojlantirish, hududiy rejalashtirish, infratuzilma, smart city, ekologiya, transport tizimi, investitsiya, barqaror rivojlanish.

Kirish. Bugungi kunda dunyo miqyosida urbanizatsiya jarayonlari keskin sur'atlarda rivojlanmoqda. Shaharlarning kengayishi natijasida ularga tutash hududlarda yangi turar-joy massivlari, sanoat zonalari, xizmat ko'rsatish markazlari hamda transport kommunikatsiyalari shakllanmoqda. Bu esa shahar atrof hududlarini tartibli va kompleks rivojlantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Buxoro shahri qadimiy tarixiy markaz sifatida nafaqat turistik, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham muhim hudud hisoblanadi. So'nggi yillarda shaharda aholi sonining o'sishi, yangi qurilishlar hajmining ortishi hamda transport oqimining ko'payishi natijasida atrof hududlarni zamonaviy talablar asosida rivojlantirish masalasi dolzarb bo'lib bormoqda. Shu sababli hududiy rivojlanishning innovatsion va ekologik jihatdan barqaror mexanizmlarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism. Hududiy rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari

Zamonaviy urbanistika nazariyasiga ko'ra, shahar va uning atrof hududlari yagona tizim sifatida rivojlantirilishi lozim. Bunda quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratiladi:

- transport va yo'l infratuzilmasini takomillashtirish;
- muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarini modernizatsiya qilish;
- ekologik barqarorlikni ta'minlash;
- raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish;
- investitsion muhitni yaxshilash;
- aholi uchun qulay ijtimoiy infratuzilma yaratish.

Bugungi kunda rivojlangan davlatlar tajribasida "Smart City" konsepsiyasi keng qo'llanmoqda. Ushbu tizim orqali transport boshqaruvi, kommunal xizmatlar, xavfsizlik va

ekologik monitoring raqamli texnologiyalar yordamida nazorat qilinadi. Buxoro shahri atrof hududlarida ham ushbu tajribalarni joriy etish istiqbolli yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

Transport infratuzilmasini rivojlantirish.

Hududlarni kompleks rivojlantirishda transport tizimi muhim o‘rin egallaydi. Shahar markazi bilan chekka hududlar o‘rtasidagi transport aloqalarining rivojlanmaganligi iqtisodiy faollikning pasayishiga olib keladi. Shu bois:

- yangi avtomobil yo‘llarini qurish;
- jamoat transporti yo‘nalishlarini kengaytirish;
- velo yo‘laklar tashkil etish;
- logistika markazlarini shakllantirish zarur.

Bu esa aholi harakatchanligini oshirib, iqtisodiy integratsiyani kuchaytiradi.

Ekologik muammolar va yashil hududlar.

Urbanizatsiya jarayonlari ekologik muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Atmosfera ifloslanishi, yashil hududlarning qisqarishi va chiqindilar hajmining ortishi shahar atrofi ekologiyasiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli:

- yashil zonalarini kengaytirish;
- ekologik monitoring tizimini joriy qilish;
- energiya tejankor texnologiyalardan foydalanish;
- chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasiga ko‘ra, iqtisodiy taraqqiyot ekologik muvozanat bilan uyg‘un holda amalga oshirilishi kerak.

Ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish

Hududlarni kompleks rivojlantirishda aholi uchun qulay yashash muhiti yaratish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Shu maqsadda:

- zamonaviy turar-joy massivlarini qurish;
- maktab, bog‘cha va tibbiyot muassasalari sonini oshirish;
- madaniy va sport obyektlarini barpo etish;
- yangi ish o‘rinlari yaratish zarur.

Natijada aholi turmush sifati yaxshilanib, migratsiya oqimi kamayadi.

Xulosa qilib aytganda, Buxoro shahri atrof hududlarini kompleks rivojlantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy urbanistik yondashuvlar asosida transport, ekologiya, infratuzilma va raqamli boshqaruv tizimlarini uyg‘un rivojlantirish hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kompleks rivojlantirish orqali aholining yashash sharoitlari yaxshilanadi, investitsion jozibadorlik ortadi va barqaror hududiy rivojlanish ta‘minlanadi.

Kelgusida hududlarni rejalashtirishda xalqaro tajribalarni o‘rganish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda ekologik xavfsizlikni ustuvor yo‘nalish sifatida belgilash muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmon va qarorlari.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining shaharsozlik va hududiy rejalashtirishga oid qarorlari.
3. Mirziyoev Sh.M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. — Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
4. Abdurahmonov Q.X., Rasulov M.S. *Hududiy iqtisodiyot*. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
5. Xodiev B.Yu. *Barqaror rivojlanish va hududiy siyosat*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6. Buxoro viloyati statistika boshqarmasi ma’lumotlari.